

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Методичні вказівки
до практичних (семінарських) занять
із дисципліни «**Основи національної безпеки**»
для студентів спеціальності 081 «*Право*»
денної форми навчання

Суми
Сумський державний університет
2022

Основи національної безпеки. Методичні матеріали до практичних (семінарських) занять / укладач І.В.Каріх. – Суми: Сумський державний університет, 2022. – 41 с.

Кафедра адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки.

ЗМІСТ

1. Вступ.....	С.4
2. Навчальна програма курсу «Основи національної безпеки».....	С.6
3. Тематичні плани практичних занять.....	С.8
4. Список літератури до курсу.....	С.36

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни “Основи національної безпеки України” є забезпечення усвідомлення майбутніми юристами сутності, змісту та особливостей основ безпекознавства як науки; уміння орієнтуватися у сучасних аспектах забезпечення національної, регіональної та міжнародної безпеки; самостійно аналізувати роль зовнішніх та внутрішніх факторів, які впливають на стан національної безпеки України; визначати роль державних інституцій та інститутів громадянського суспільства у забезпеченні безпеки суспільства, держави й особистості; аналізувати соціокультурні процеси у сфері національної безпеки.

Курс “Основи національної безпеки України” покликаний допомогти майбутньому фахівцю у галузі правознавства краще підготуватися до активної участі у правовому та суспільно-політичному житті країни. Вивчення цього курсу безпосередньо вплине на формування наукового світогляду і загальної культури, дасть можливість зрозуміти зміст, характер та особливості національної безпеки нашої держави.

Студенти повинні знати: наукові основи національної безпеки, сутність національної безпеки України, значущі загрози національній безпеці на різних інституційних рівнях, принципи організації національної безпеки України, основні підходи до гарантування національної безпеки України, основні нормативно-правові документи, що регламентують основи національної безпеки України, критерії оцінки та методи оцінювання рівня національної безпеки України, засоби та методи забезпечення сталого економічного розвитку України.

Студенти повинні вміти: аналізувати сучасні загрози і виклики національній безпеці України, застосовувати результати у професійній діяльності.

Місце дисципліни у навчальному процесі. Важливими питаннями є забезпечення безпеки особи, суспільства і держави. І ці питання не можуть об’єктивно досліджуватися у межах

однієї науки, оскільки усі гуманітарні науки певною мірою стосувались цих питань, звідси тісний зв'язок національно-безпекознавства із філософією, теорією держави і права, конституційним, адміністративним і кримінальним правом, геополітикою, соціальним управлінням тощо. Воно інтегрує передові досягнення у цій сфері і посідає у системі гуманітарного знання місце, що визначається важливістю забезпечення безпеки особи, суспільства і держави як єдиного організму.

Місце курсу “Основи національної безпеки України” в системі підготовки молодих спеціалістів визначається необхідністю інтеграції професійної та соціально-гуманітарної підготовки майбутніх фахівців і повинна дати студенту цілісне і системне уявлення про національну безпеку держави.

Курс спрямований на розвиток наступних загальних компетентностей:

- пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту. Уявити наукові основи національної безпеки держави та сутність національної безпеки України;
- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання. Усвідомлювати значущі загрози національній безпеці на різних інституційних рівнях. Аналізувати сучасні загрози і виклики національній безпеці України;
- уявити принципи організації національної безпеки України та основні підходи до гарантування національної безпеки держави.

- виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи. Знати основні нормативно-правові документи, що регламентують основи національної безпеки України.

2. ПРОГРАМА КУРСУ «ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ»

Тема 1. Сутність і зміст загальної теорії національної безпеки України. Поняття та категорії національної безпеки.

Сутність і зміст теорії національної безпеки. Поняття та категорії національної безпеки. Основні об'єкти та суб'єкти національної безпеки. Поняття та зміст національних інтересів та національних цілей.

Тема 2. Правове забезпечення національної безпеки України. Злочини проти основ національної безпеки.

Нормативно-правова основа формування і функціонування системи забезпечення національної безпеки України. Ієрархія документів, що складають систему правового регулювання забезпечення безпеки. Злочини проти основ національної безпеки.

Тема 3. Загрози національній безпеці держави за сферами суспільного життя.

Поняття та види загроз національній безпеці. Існуючі загрози у різних сферах суспільного життя. Боротьба з тероризмом.

Тема 4. Тенденції впливу світової політики на безпеку України. Міжнародне військове співробітництво України.

Тенденції впливу світової політики на безпеку України. Міжнародне військове співробітництво України.

Тема 5. Державна політика національної безпеки України.

Основні принципи та засоби забезпечення національної безпеки. Види національної безпеки за різними сферами суспільної діяльності та державна політика по їх забезпеченню.

Тема 6. Система забезпечення національної безпеки України та структура системи управління нею.

Система забезпечення національної безпеки України та її основні функції. Структура системи управління національною безпекою. Суб'єкти державного управління у сфері безпеки.

Тема 7. Основні нормативно-правові документи забезпечення і регулювання національної безпеки держави.

Закон України “Про національну безпеку України” від 21.06.2018 р. № 2469-VIII.

Указ Президента України №392/2020 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України».

Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України" №121/2021 від 25 березня 2021 року. Воєнна безпека – всеохоплююча оборона.

Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року "Про Стратегію забезпечення державної безпеки " № 56/2022.

Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року" № 347/2021.

Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки".

Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р.

Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року № 3543-ХІІ.

Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 року № 2114-ІХ.

3. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Сутність і зміст загальної теорії національної безпеки України. Поняття та категорії національної безпеки.

План

1. Сутність і зміст загальної теорії національної безпеки.
2. Поняття та категорії національної безпеки.
3. Основні об'єкти та суб'єкти національної безпеки.
4. Поняття та зміст національних цінностей, національних інтересів та національних цілей.

Питання для самоконтролю.

1. В чому полягає зміст забезпечення національної безпеки.
2. Найважливіші функції суспільного буття та їх взаємозалежність.
3. Що собою являє безпека життєдіяльності та її класифікація.
4. Що ви розумієте під поняттям «нація».
5. Об'єкти та суб'єкти національної безпеки держави.
6. Поняття та зміст національних інтересів
7. Поняття та зміст національних цілей.
8. Поняття та зміст національних цінностей.

Питання для самостійної роботи.

1. Чому найбільша небезпека притаманна непередбачуваній поведінці суб'єкта небезпеки?
2. Чому оцінка людиною безпеки об'єкта завжди є суб'єктивною?

3. Які антагоністичні за своєю сутністю цінності Ви знаєте?
4. Взаємозв'язок національних цінностей та соціальних норм.
5. Як оцінюється роль “націоналізму” у сучасному світі?
6. Чому “національна безпека” є змінною величиною?

Теми письмової самостійної роботи.

1. Роль національних цінностей у забезпеченні безпеки соціальної системи.
2. Націоналізм, як суспільно-політичне явище у процесі забезпечення національної безпеки.
3. Умови формування національних цінностей України.
4. Існуючі підходи щодо визначення поняття “національні інтереси”.

Список рекомендованої літератури.

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
2. Указ Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
3. Смолянук В.Ф., Деменко О.Ф., Прибутько П.С. Основи національної безпеки України. Навчальний посібник.- К. ПАЛИВОДА А.В., 2017.- 140 с., С.6-38.
4. Глобальна та національна безпека [текст]: підручник / [В.І.Абрамов, Г.П.Ситник, В.Ф.Смолянук]; за заг. ред. Г.П.Ситника. – К.: НАДУ, 2016. – 784с., С.21-71, 80-86. URL: <https://drive.google.com/file/d/1zj8SLnc16M3cc1GWornXTpOeL1o7bnhD/view>
5. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. - К.: НІСД, 2016. - 528 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf>

Тема 2. Правове забезпечення національної безпеки України. Злочини проти основ національної безпеки.

План.

1. Нормативно-правова основа формування і функціонування системи забезпечення національної безпеки України.
2. Ієрархія документів, що складають систему правового регулювання забезпечення безпеки.
3. Злочини проти основ національної безпеки.

Питання для самоконтролю.

1. Нормативно-правова основа формування і функціонування системи забезпечення національної безпеки України.
2. Що є правовою основою для введення Надзвичайного стану?
3. Що є правовою основою для введення Воєнного стану?
4. Що ви розумієте під Концепцією національної безпеки держави?
5. Що являє собою Стратегія національної безпеки держави?
6. Зміст доктрин національної безпеки держави.
7. Назвіть статті I-го розділу «Особливої частини» Кримінального кодексу України «ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ». В яких з них кримінальна відповідальність настає з 14 років?

Питання для самостійної роботи.

1. Яка різниця між комуністичною та капіталістичною доктринами у контексті забезпечення безпеки людини?
2. Які специфічні чинники здійснюють вплив на формування нормативно-правової бази з питань національної безпеки?

Теми письмової самостійні роботи.

1. Взаємозв'язок та відмінності Стратегії національної безпеки та Національної стратегії держави.
2. Принципова різниця між Воєнною доктриною та Стратегією воєнної безпеки.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Смолянюк В.Ф., Деменко О.Ф., Прибутько П.С. Основи національної безпеки України. Навчальний посібник- К. ПАЛИВОДА А.В., 2017- 140 с., С.6-38.
3. Глобальна та національна безпека: підручник / [В.І.Абрамов, Г.П.Ситник, В.Ф.Смолянюк]; за заг. ред. Г.П.Ситника. – К.: НАДУ, 2016. – 784с., С.705-732. URL: <https://drive.google.com/file/d/1zj8SLnc16M3cc1GWornXTpOeL1o7bnhD/view>
4. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / В. О. Антонов; наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с., С.219-480. ISBN 978-617-7397-45-7. Монографія. URL: <http://idpnan.org.ua/files/antonov-v.o.-konstitutsiyno-pravovi-zasadi-natsionalnoyi-bezpeki-ukrayini- d .pdf>
5. Антонов В.О. Проблема формування нової нормативно-правової бази національної безпеки України на тлі нових викликів та загроз. Стаття. URL: file:///C:/Users/a.zyaKun/Downloads/Chkup_2015_3_18.pdf
6. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» №1550-III в редакції від 28.12.2015р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>

7. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» №389-VIII в редакції від 26.05.2018р.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
8. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки". Затверджено Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#n7>
9. Указ Президента України №47/2017 від 25.02.2017 р. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 р. N 910 «Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України»// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/КР180910.html
11. Кримінальний кодекс України. №2341-III, чинний// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
12. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України" №121/2021 від 25 березня 2021 року//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>
13. Морська доктрина України до 2035 року. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. № 1307 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1108) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text>

Тема 3. Загрози національній безпеці держави за сферами суспільного життя.

План.

1. Поняття та види загроз національній безпеці.
2. Існуючі загрози у різних сферах суспільного життя.
3. Боротьба с тероризмом.

Питання для самоконтролю.

1. Що ви розумієте під поняттям «загрози національній безпеці»?
2. Класифікація небезпек за ступенем можливої шкоди інтересам громадянина, суспільства та держави.
3. Рівні загроз та небезпек для національної безпеки держави? Чим вони зумовлені?
4. Наведіть приклади найбільш небезпечних внутрішніх загроз для України.
5. Наведіть приклади найбільш небезпечніших зовнішніх загроз для України.
6. Дайте визначення загрозам політичної безпеки України. Наведіть приклади.
7. Дайте визначення загрозам економічної безпеки України. Наведіть приклади.
8. Дайте визначення загрозам соціальної безпеки України. Наведіть приклади.
9. Дайте визначення загрозам екологічної безпеки України. Наведіть приклади.

10. Дайте визначення загрозам інформаційної безпеки України. Наведіть приклади.
11. Дайте визначення загрозам гуманітарної безпеки України. Наведіть приклади.
12. Дайте визначення загрозам етнонаціональної безпеки України. Наведіть приклади.
13. Дайте визначення загрозам військової безпеки України. Наведіть приклади.
14. Дайте визначення загрозам загально-цивілізаційної безпеки України. Наведіть приклади.
15. Які нормативні документи України складають правову основу боротьби з тероризмом?
16. Назвіть суб'єктів забезпечення національної безпеки, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом в межах своєї компетенції.

Питання для самостійної роботи.

1. Чому інтереси людини і суспільства часто не співпадають?
2. Які рівні соціальної напруженості можуть мати місце у суспільстві?
3. Які фактори та передумови сприяють активізації тероризму в Україні?

Теми письмової самостійної роботи.

1. Ризик, як міра небезпеки національному інтересу (національній безпеці).
2. Рівні соціальної напруженості, як індикатор загроз безпеці людини і суспільства.
3. Терор і тероризм як форми соціального насильства.

4. Масштаби поширеності корупції та результати боротьби з нею в Україні.

Список рекомендованої літератури.

1. _____ Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. _____ Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади: монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня. – Харків: Право, 2021. – 776 с.
3. _____ Смолянюк В.Ф., Деменко О.Ф., Прибутько П.С. Основи національної безпеки України. Навчальний посібник.- К. ПАЛИВОДА А.В., 2017.- 140 с., С.55-72.
4. _____ Смолянюк В.Ф. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. Журнал „Політичні дослідження”. №1. – 2021. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/smolianiuk_natsionalna.pdf
5. _____ Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України у 2021 році”. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/00/95/25/4d9f69fc6f6e5c6605b334c09fecad60_1603202563.pdf
6. _____ Екологічна безпека України: Навчальний посібник / М. І. Хилько. - К., 2017. - 266 с. URL: <http://www.philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Files/Vykladachi/Hylko/%D0%A5%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D0%9C.%D0%86.%20%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%>

[BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81..pdf](#)

7. _____ Світова гібридна війна: український фронт / За заг. ред. В. П. Горбуліна. Національний інститут стратегічних досліджень. – К.: НІСД, 2017. – 496 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0013707>

8. _____ Закон України «Про боротьбу з тероризмом» 638-IV від 20 березня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>

Тема 4. Тенденції впливу світової політики на безпеку України. Міжнародне військове співробітництво України.

План.

1. Тенденції впливу світової політики на безпеку України.
2. Міжнародне військове співробітництво України.

Питання для самоконтролю

1. Перелічить ключові тенденції світової політики та потенціал їх впливу на безпеку України.
2. Назвіть основні чинники створення ефективної сучасної системи національної безпеки в Україні.
3. Назвіть основні виміри, в яких відбуваються процеси зміцнення та забезпечення національної безпеки в сучасній геополітичній ситуації.
4. Визначення міжнародного військового співробітництва України та його мета?
5. Основні напрями міжнародного військового співробітництва.

6. Нормативно-правові документи, що регулюють миротворчу діяльність Збройних Сил України.
7. Критерії, які необхідні для членства України в НАТО.
8. Пріоритетні напрями військового співробітництва з ЄС.

Питання для самостійної роботи.

1. Які чинники сьогодні є визначальними для державного суверенітету?
2. Чому сьогодні глобальне суперництво (політичне, економічне тощо) головним чином проявляється на регіональному рівні?
3. Мета та пріоритети воєнно-економічної політики держави щодо забезпечення воєнної безпеки України.

Теми письмової самостійної роботи.

1. Сучасні тенденції розвитку земної цивілізації.
2. Вплив глобальних проблем безпеки на національну і міжнародну безпеку.
3. Геополітичні та гео економічні зміни, як чинники національної безпеки.
4. Зміст та причини “гуманітарного втручання” у “суверенні права” держави.

Список рекомендованої літератури

1. Глобальна та національна безпека [текст]: підручник// [В.І.Абрамов, Г.П.Ситник, В.Ф.Смолянюк]; за заг. ред. Г.П.Ситника. – К.: НАДУ, 2016. – 784с., С.269-361. URL: <https://drive.google.com/file/d/1zj8SLnc16M3cc1GWornXTpOeL1o7bnhD/view>
2. Смолянюк В.Ф., Деменко О.Ф., Прибутько П.С. Основи національної безпеки України. Навчальний посібник- К. Паливода А.В., 2017.- 140 с., С.123-137.
3. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці / О. С. Власюк.

- К.: НІСД, 2016. – 528 с., С51-82. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf>
4. Закон України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» № 613-XIV від 28.12.2015р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/613-14>
  5. Закон України «Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав» № 1518-III від 04.11.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1518-14>
  6. Угода між Державами-учасницями Північноатлантичного Договору та іншими державами, які беруть участь у програмі "Партнерство заради миру", щодо статусу їхніх збройних сил № 994_042 від 02.03.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_042#Text
  7. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» № 2411-VI в редакції від 08.07.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
  8. Закон України “Про Збройні сили України” №1934-XII від 06.12.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
  9. Закон України “Про оборону України” №1932-XII від 06.12.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>

Тема 5. Державна політика національної безпеки України.

План.

1. Основні принципи та засоби забезпечення національної безпеки.
2. Види національної безпеки за різними сферами суспільної діяльності та державна політика по їх забезпеченню

Питання для самоконтролю.

1. Назвіть основні принципи забезпечення національної безпеки.

2. Визначення засобів забезпечення національної безпеки. Якими вони бувають?
3. Політичні засоби забезпечення національної безпеки. Що до них належить?
4. Дайте визначення політичній безпеці держави. Наведіть приклади напрямів державної політики з її забезпечення.
5. Дайте визначення економічній безпеці держави. Наведіть приклади напрямів державної політики з її забезпечення.
6. Дайте визначення соціальній безпеці держави. Наведіть приклади напрямів державної політики з її забезпечення.
7. Дайте визначення інформаційній безпеці держави. Наведіть приклади напрямів державної політики з її забезпечення.
8. Дайте визначення екологічній безпеці держави. Наведіть приклади напрямів державної політики з її забезпечення.
9. Дайте визначення науково-технічній безпеці держави. Наведіть приклади напрямів державної політики з її забезпечення.
10. Напрями державної політики у гуманітарній, інтелектуальній та етнонаціональній сферах.
11. Дайте визначення військовій безпеці держави. Наведіть приклади напрямів державної політики з її забезпечення.
12. Основні завдання забезпечення військової безпеки у мирний час.
13. Основні завдання забезпечення військової безпеки у військовий час.
14. Дайте визначення міжнародній безпеці держави. Якою вона має бути?

Питання для самостійної роботи.

1. Суть державної політики національної безпеки.
2. Чому визначені на законодавчому рівні напрями державної політики національної безпеки не варто ототожнювати з її реальною політикою?

3. Принципи, на яких базується розробка та впровадження державної політики національної безпеки України?
4. Які основні чинники визначають зміст і шляхи реалізації державної політики з питань національної безпеки та оборони країн-членів ЄС?

Теми письмової самостійної роботи.

1. Вплив інститутів громадянського суспільства на політику національної безпеки України.
2. Правові засади та особливості формування державної політики України щодо забезпечення воєнної безпеки.

Рекомендована література.

1. Глобальна та національна безпека [текст]: підручник / [В.І.Абрамов, Г.П.Ситник, В.Ф.Смолянюк]; за заг. ред. Г.П.Ситника. – К.: НАДУ, 2016. – 784с., С.543-643 URL: <https://drive.google.com/file/d/1zj8SLnc16M3cc1GWornXTpOeL1o7bnhD/view>
2. Смолянюк В.Ф., Деменко О.Ф., Прибутько П.С. Основи національної безпеки України. Навчальний посібник.- К. ПАЛИВОДА А.В., 2017.- 140 с., С.72-88.
3. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» № 2411-VI в редакції від 08.07.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
4. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 225/2019 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 травня 2019 року «Про організацію планування в секторі безпеки і оборони України». URL: <http://www.rnbo.gov.ua/documents/502.html>
5. Закон України “Про боротьбу з тероризмом” № 638-IV від 20.03.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
6. ЗАКОН УКРАЇНИ Про Національну гвардію України № 876-VII від 13 березня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>

7. Закон України “Про захист інформації в автоматизованих системах” №80/94-ВР від 05.07.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80/ed20040609>
8. Закон України “Про Збройні сили України” №1934-ХІІ від 06.12.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
9. Закон України “Про інформацію” №2657-ХІІ від 02.10.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
10. Закон України “Про науково-технічну інформацію” №3322-ХІІ від 25.06.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>
11. Закон України “Про оборону України” №1932-ХІІ від 06.12.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>
12. Закон України “Про охорону атмосферного повітря” №2707-ХІІ від 16.10.1992 р. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>
13. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” № 1264-ХІІ від 25.06.1991 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
14. Закон України “Про рослинний світ” №591-ХІV від 09.04.1999 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14>
15. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля” №391 від 30.03.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-98-%D0%BF>
16. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 921/2019 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 07 грудня 2019 року «Питання міжвідомчої робочої групи з підготовки пропозицій щодо зміцнення обороноздатності держави». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/9212019-31449>

17. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 923/2019 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 07 грудня 2019 року «Про невідкладні заходи з посилення спроможностей держави у сфері кібербезпеки». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/9232019-31465>
18. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. Доповідь /[Резнікова О.О., Місюра А.О., Дрьомов С.В., Войтовський К.Є.]; за заг. ред. О.О. Резнікової. – К.: НІСД, 2017. – 60 с. URL: http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/aktualniPitannya_press-1_c1ef.pdf
19. Указ Президента України № № 685/2021 від 28 грудня 2021 року Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>
20. Указ Президента України № 96/2016 від 15 березня 2016 року Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України». URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>
21. Каріх І.В. Інституційно-правові засади політики національної безпеки в гуманітарній сфері. Дисертація на здобуття к.п.н. URL: http://old2.niss.gov.ua/public/File/2019_01_17/dis_Karikh.pdf

Тема 6. Система забезпечення національної безпеки України та структура системи управління нею.

План.

1. Система забезпечення національної безпеки України та її основні функції
2. Структура системи управління національною безпекою
3. Суб'єкти державного управління у сфері безпеки.

Питання для самоконтролю.

1. Дайте визначення системі забезпечення національної безпеки.
2. Назвіть основні функції Українського народу та громадян України, як суб'єктів забезпечення національної безпеки.
3. Функції Верховної Ради України, Президента та Кабінету міністрів по забезпеченню національної безпеки.
4. Функції Військової організації держави по забезпеченню національної безпеки.
5. Основні функції РНБОУ України по забезпеченню національної безпеки. Яким Законом України керується вона у своїй діяльності?
6. Який вигляд має структура системи управління національною безпекою?
7. Який Закон України регламентує діяльність СБУ?
8. Нормами якого Закону України керується у своїй діяльності Служба зовнішньої розвідки України?
9. Який Закон України унормовує діяльність Управління державної охорони України?
10. Закон України, яким керується у своїй діяльності Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України?
11. Який Закон України регламентує діяльність Державної прикордонної служба України?
12. Яким Законом України керується у своїй діяльності МНС України?

Питання для самостійної роботи.

1. Воєнно-політичний контекст забезпечення національної безпеки.
2. Яка головна мета державного управління національною безпекою та в чому проявляються його особливості?
3. Які нормативно-правові акти використовуються у процесі державного управління національною безпекою в Україні?

Теми письмової самостійної роботи.

1. Закономірності та принципи, які характерні для державного управління національною безпекою.
2. Особливості організації та функціонування Ситуаційних центрів

Рекомендована література.

1. Конституція України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Смолянюк В.Ф., Деменко О.Ф., Прибутько П.С. Основи національної безпеки України. Навчальний посібник.- К. ПАЛИВОДА А.В., 2017.- 140 с., С.39-55.
3. Глобальна та національна безпека: підручник// [В.І.Абрамов, Г.П.Ситник, В.Ф.Смолянюк]; за заг. ред. Г.П.Ситника. – К.: НАДУ, 2016. – 784с., С.375-452, 500-537 // підручник// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://drive.google.com/file/d/1zj8SLnc16M3cc1GWornXTpOeL1o7bnhD/view>
4. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник К.: НАДУ, 2012. – 544 с., С.117-194, 190-278// Підручник//[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/Derzhavne-upravlinn-ya-u-sferi-natsionalnoyi-bezpeki.pdf>

5. Г. П. Ситник. Шляхи удосконалення системи державного управління забезпеченням національної безпеки України : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 2 / авт. кол. : Г. П. Ситник, В. І. Абрамов, В. А. Мандрагеля та ін. ; за заг. ред. Г. П. Ситник.- К. : НАДУ, 2012. - 44 с.// Навчальний посібник// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/807f0259-cb1d-4919-a8a3-946d31bc54bb.pdf
6. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. – К. : НІСД, 2016. – 528 с., С.23-41// Наукові праці// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf>
7. Закон України “Про Раду національної безпеки і оборони України” №183/98-ВР від 05.03.1998 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80>
8. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №340/2019 Про склад Ради національної безпеки і оборони України// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.president.gov.ua/documents/3402019-27277>
9. Закон України “Про службу безпеки України” №2229-ХІІ від 25.03.1992р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>
10. КОДЕКС ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ. № 5403-VI від 2 жовтня 2012 року// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
11. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» № 638-IV від 20.03.2003 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
12. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» 3 квітня 2003 року 3 квітня 2003 року № 661-IV від

- 03.04. 2003 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15>
13. Закон України “Про оперативно-розшукову діяльність” №2135-ХІІ від 18.02.1992 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
14. Закон України “Про розвідку” від 17 вересня 2020 року № 912-ІХ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text>
15. Закон України “Про державну таємницю” №3855- ХІІ від 21.01.1994 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>
16. Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» № 160/98-ВР від 4 березня 1998 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80#Text>
17. Закон України “Про захист інформації в автоматизованих системах” №80/94-ВР від 05.07.1994 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80/ed20040609>
18. Закон України “Про Збройні сили України” №1934-ХІІ від 06.12.1991 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
19. Закон України “Про захист інформації в автоматизованих системах” №80/94-ВР від 05.07.1994 р.
20. Закон України “Про інформацію” №2657-ХІІ від 02.10.1992 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

21. Закон України “Про науково-технічну інформацію” №3322-ХІІ від 25.06.1993 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12](http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12)
22. Постанова Кабінету Міністрів України №1052 від 16.12.2015 р. «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій». // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF>
23. Закон України “Про оборону України” №1932-ХІІ від 06.12.1991 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>
24. ЗАКОН УКРАЇНИ Про Національну гвардію України № 876-VII від 13 березня 2014 року// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>
25. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про Службу безпеки України" щодо удосконалення організаційно-правових засад діяльності Служби безпеки України. URL для скачування: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70243

Тема 7. Основні нормативно-правові документи забезпечення і регулювання національної безпеки держави.

План.

1. Закон України “Про національну безпеку України” від 21.06.2018 р. № 2469-VIII.
2. Указ Президента України №392/2020 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України».
3. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України" №121/2021 від 25

березня 2021 року. ВОЄННА БЕЗПЕКА - ВСЕОХОПЛЮЮЧА ОБОРОНА.

4. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року "Про Стратегію забезпечення державної безпеки " № 56/2022.
5. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року" № 347/2021.
6. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки".
7. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р.
8. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року № 3543-ХІІ.
9. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 року № 2114-ІХ.

Практичне заняття №1

1. Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21.06.2018р.
2. Закон України №392/2020 від 14.09.2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України». БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ – БЕЗПЕКА КРАЇНИ.
3. Стратегія воєнної безпеки України. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України" №121/2021 від 25 березня 2021 року.
4. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року "Про Стратегію забезпечення державної безпеки" № 56/2022.

Питання для самостійної роботи.

Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII.

1. Сутність цивільного контролю згідно Закону України “Про національну безпеку України” від 21.06.2018 р.?
2. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у забезпеченні цивільного контролю.
3. Яку діяльність можуть здійснювати законно утворені громадські об’єднання у реалізації цивільного контролю?
4. Періодичність видань органів сектору безпеки і оборони для систематичного інформування суспільства про свою діяльність.
5. Дії Національної Гвардії України при введенні воєнного стану.
6. Яке завдання оборонно-промислового комплексу України є головним?
7. Засади планування у сферах національної безпеки і оборони.
8. Проведення яких заходів включає Комплексний огляд сектору безпеки і оборони?
9. Хто виконує науково-методичне забезпечення проведення комплексного огляду сектору безпеки?
10. Основні орієнтири для зміни чисельності складових сектору безпеки і оборони.
11. Функції державних органів, відповідальних за утворення і реалізацію державної політики у сфері національної безпеки і оборони.
12. Джерела фінансування складових сектору безпеки і оборони та їх обсяг.

Закон України №392/2020 від 14.09.2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України». БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ – БЕЗПЕКА КРАЇНИ.

1. Головна ціль державної політики національної безпеки згідно Стратегії національної безпеки України.
2. Основні тези Стратегії національної безпеки України.
3. Основні національні інтереси України та забезпечення національної безпеки Стратегії національної безпеки України.
4. Основні напрями діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки згідно Стратегії національної безпеки України на глобальному рівні.
5. Основні напрями діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки згідно Стратегії національної безпеки на регіональному рівні.
6. Основні напрями діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки згідно Стратегії національної безпеки України на локальному рівні.
7. Плани України стосовно укріплення особливого партнерства з НАТО та набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору.
8. Шляхи держави для запобігання ескалації конфлікту з Російською Федерацією.
9. Основні задачі у сфері воєнної безпеки.
10. Визначальні завдання правоохоронних, спеціальних, розвідувальних та інших державних органів відповідно до їх компетенції.
11. Що передбачатиме національна система стійкості?
12. Напрями посилення бойового потенціалу Збройних Сил України.
13. Що планується Україною для розвитку потенціалу стримування?
14. Ресурси, необхідні для реалізації нової Стратегії.

Стратегія воєнної безпеки України. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України" №121/2021 від 25 березня 2021 року.

1. В чому полягає всеохоплююча оборона України?
2. Що означає стримування в рамках всеохоплюючої оборони України?
3. Основні напрями воєнної безпеки на глобальному рівні.
4. Напрями воєнної безпеки на регіональному рівні.
5. Напрями воєнної безпеки на національному рівні.
6. Що передбачає державна політика у воєнній сфері?
7. Що означає задоволення потреб всеохоплюючої оборони України?
8. База для досягнення спільних оборонних спроможностей.

Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року "Про Стратегію забезпечення державної безпеки " № 56/2022.

1. Загрози державній безпеці у політичній сфері згідно стратегії державної безпеки.
2. Загрози державній безпеці в економічній сфері згідно стратегії державної безпеки.
3. Загрози державній безпеці в інформаційній сфері згідно стратегії державної безпеки.
4. Назвіть основні напрями міжнародного співробітництва в безпековій сфері згідно стратегії забезпечення національної безпеки.
5. Які програмно-нормативні документи у сфері забезпечення державної безпеки розробляються на стратегії забезпечення державної безпеки?
6. Завдання державної політики у забезпеченні кібербезпеки.

Рекомендована література.

1. Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21.06.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Стратегія національної безпеки України «БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ - БЕЗПЕКА КРАЇНИ». Указ Президента України від

- 14.09.2020 р., № 392/2020. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
3. Глен Грант та Іраклій Джанашия. Стратегія національної безпеки України. Доповідь. URL:
<https://www.slideshare.net/UIFuture/ss-197363629>
4. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України" №121/2021 від 25 березня 2021 року. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>
5. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року "Про Стратегію забезпечення державної безпеки " № 56/2022. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>
6. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці // О. С. Власюк. – К. : НІСД, 2016. – 528 с., С.407-450// Наукові праці. URL:
<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf>

Практичне заняття № 2

1. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року" № 347/2021.
2. Стратегія інформаційної безпеки. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки".
3. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р.
4. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року № 3543-ХІІ.

5. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 року № 2114-IX.

Питання для самостійної роботи.

Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року" № 347/2021.

1. Національні інтереси України згідно стратегії економічної безпеки.
2. Напрями стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки.
3. Що складає правову основу стратегії національної безпеки?
4. Основні задачі у сфері забезпечення економічної безпеки.
5. Зміст безпекового напрямку у сфері забезпечення економічної безпеки.
6. Зміст напрямку розвитку у сфері забезпечення економічної безпеки.
7. Забезпечення реалізації завдань стратегії економічної безпеки за безпековим напрямом.
8. Забезпечення реалізації завдань стратегії економічної безпеки за напрямом розвитку.
9. Основні шляхи, які забезпечать реалізацію національних економічних інтересів.
10. Операційні наслідки виконання Стратегії економічної безпеки.
11. Організатори реалізації Стратегії економічної безпеки
12. Хто виконує наукове супроводження реалізації Стратегії?

Стратегія інформаційної безпеки. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки" від 28 грудня 2021 року № 685/2021.

1. Шляхи України для досягнення мети Стратегії інформаційної безпеки України.
2. Основні глобальні виклики та загрози згідно Стратегії інформаційної безпеки України.
3. Основні національні виклики та загрози згідно Стратегії інформаційної безпеки України.
4. Повноваження Міністерства оборони України щодо реалізації цілей стратегії інформаційної безпеки.
5. Повноваження Кабінету Міністрів України щодо реалізації цілей стратегії інформаційної безпеки.
6. Повноваження Центрального органу виконавчої влади по забезпеченню, формуванню та реалізації державної політики в інформаційній сфері.

Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р.

1. Передумови для розроблення стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України?
2. Який орган виконавчої влади здійснює координацію виконання та контроль за реалізацією Стратегії?
3. Що окреслює ця Стратегія?
4. Головна мета Стратегії.
5. Головні цілі Стратегії.
6. В яких секторах оборонної промисловості реалізує управління Державний концерн “Укроборонпром”?
7. В наслідок чого виникла необхідність задоволення підприємствами оборонної промисловості не тільки внутрішніх потреб, а й експорту озброєнь?
8. Сегменти, в яких Україна втратила експорт на світовому ринку.
9. Шляхи відновлення потенціалу українського кораблебудування.
10. Фінансове забезпечення реалізації Стратегії.

Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року № 3543-ХІІ.

1. Час дії особливого періоду.
2. Правова основа мобілізаційної підготовки та мобілізації.
3. Які нормативні акти визначають організацію і порядок проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації?
4. Види мобілізації.
5. Хто здійснює загальне та організаційне керівництво у сфері мобілізаційної підготовки і мобілізації України?
6. Хто здійснює координацію діяльності органів виконавчої влади з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації?
7. Ким визначається порядок здійснення контролю за станом мобілізаційної підготовки та рівнем мобілізаційної готовності органів виконавчої влади?
8. Який нормативний документ, регламентує діяльність мобілізаційних підрозділів органів державної влади та інших державних органів?
9. За які кошти здійснюється фінансування мобілізаційної підготовки?
10. Хто здійснює призов громадян на військову службу під час мобілізації?
11. Обов'язки громадян під час мобілізації.
12. Які категорії громадян у галузі освіти не підлягають призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період?

Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 року № 2114-ІХ.

1. Хто може брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав, та отримати вогнепальну зброю і боєприпаси до неї під час дії воєнного стану.
2. Зобов'язання цивільних осіб щодо отриманої зброї після скасування дії воєнного стану.

3. Який документ регламентує порядок застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану?
4. Якими принципами повинні керуватися цивільні особи, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України, під час застосування вогнепальної зброї?

Рекомендована література.

1. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року" № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>
2. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки". Затверджено Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>
3. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-%D1%80#Text>
4. В. М. Бегма, О. О. Свергунов. Концептуальні засади стратегій інвестиційно-іноваційного розвитку оборонно-промислових комплексів держав. Досвід для України: аналіт. доп. / В. М. Бегма, О. О. Свергунов. – Київ : НІСД, 2019. – 64 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-07/Dopovid_Begma_dru_k.pdf
5. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

6. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 року № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

Основна. Навчально-методична.

1. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / В. О. Антонов; наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с. ISBN 978-617-7397-45-7. Монографія. URL: http://idpnan.org.ua/files/antonov-v.o.-konstitutsiyno-pravovi-zasadi-natsionalnoyi-bezpeki-ukrayini-_d_.pdf
2. Смолянюк В.Ф., Деменко О.Ф., Прибутько П.С. Основи національної безпеки України. Навчальний посібник.- К. ПАЛИВОДА А.В., 2017.- 140 с.
3. Смолянюк В.Ф. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. Журнал „Політичні дослідження”. №1. – 2021. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/smolianiuk_natsionalna.pdf
4. Екологічна безпека України: Навчальний посібник / М. І. Хилько. - К., 2017. - 266 с. URL: http://www.philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Files/Vykladachi/Hylko/%D0%A5%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D0%9C.%D0%86.%20%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81_.pdf
5. Світова гібридна війна: український фронт / За заг. ред. В. П. Горбуліна. Національний інститут стратегічних досліджень. – К.: НІСД, 2017. – 496 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0013707>

Додаткова.

1. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / В. О. Антонов; наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с., С.219-480. ISBN 978-617-7397-45-7. Монографія. URL: http://idpnan.org.ua/files/antonov-v.o.-konstitutsiyno-pravovi-zasadi-natsionalnoyi-bezpeki-ukrayini-_d_.pdf
2. Глен Грант та Іраклій Джанашія. Стратегія національної безпеки України. Доповідь. URL: <https://www.slideshare.net/UIFuture/ss-197363629>
3. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України у 2021 році”. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/00/95/25/4d9f69fcaf6e5c6605b334c09fecad60_1603202563.pdf
4. Світова гібридна війна: український фронт / За заг. ред. В. П. Горбуліна. Національний інститут стратегічних досліджень. – К.: НІСД, 2017. – 496 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0013707>
5. Смолянюк В.Ф. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. Журнал „Політичні дослідження”. №1. – 2021. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/smolianiuk_natsionalna.pdf
6. В. М. Бегма, О. О. Свергунов. Концептуальні засади стратегій інвестиційно-іноваційного розвитку оборонно-промислових комплексів держав. Досвід для України: аналіт. доп. / В. М. Бегма, О. О. Свергунов. – Київ : НІСД, 2019. – 64 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-07/Dopovid_Begma_druk.pdf

7. Каріх І.В. Інституційно-правові засади політики національної безпеки в гуманітарній сфері// Дисертація на здобуття к.п.н. URL: http://old2.niss.gov.ua/public/File/2019_01_17/dis_Karikh.pdf
8. М. Ф. Криштанович. Механізми державної політики України щодо забезпечення національної безпеки. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2019/3/31.pdf>
9. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. Доповідь / [Резнікова О.О., Місюра А.О., Дрьомов С.В., Войтовський К.Є.]; за заг. ред. О.О. Резнікової. – К.: НІСД, 2017. – 60 с. URL: http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/aktualniPitannya_press-1c1ef.pdf

Законодавча база.

1. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» № 2411-VI в редакції від 08.07.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
3. Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
4. Стратегія національної безпеки України «БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ - БЕЗПЕКА КРАЇНИ». Указ Президента України від 14.09.2020 р., № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
5. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України" №121/2021 від 25 березня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>
7. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року

- "Про Стратегію забезпечення державної безпеки " № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>
8. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року" № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>
9. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки". Затверджено Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>
10. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-%D1%80#Text>
11. Закон України "Про Раду національної безпеки і оборони України" №183/98-ВР від 05.03.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80>
12. Кодекс цивільного захисту України. № 5403-VI від 2 жовтня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
13. Закон України "Про боротьбу з тероризмом" № 638-IV від 20.03.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
14. Закон України Про Національну гвардію України № 876-VII від 13 березня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>
15. Закон України "Про державну таємницю" №3855- XII від 21.01.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>
16. Закон України "Про дипломатичну службу" №2449-VIII, від 07.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#n373>
17. Закон України "Про захист інформації в автоматизованих системах" №80/94-ВР від 05.07.1994 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94%D0%B2%D1%80/ed20040609>

18. Закон України “Про Збройні сили України” №1934-XII від 06.12.1991 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>

19. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» 3 квітня 2003 року 3 квітня 2003 року № 661-IV від 03.04.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15>

20. Закон України “Про інформацію” №2657-XII від 02.10.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

21. Закон України “Про науково-технічну інформацію” №3322-XII від 25.06.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>

22. Закон України “Про оборону України” №1932-XII від 06.12.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>

23. Закон України “Про оперативно-розшукову діяльність” №2135-XII від 18.02.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>

24. Закон України “Про службу безпеки України” №2229-XII від 25.03.1992р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>

25. Закон України “Про розвідувальні органи України” №2331-III від 22.03.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-14>

26. Закон України “Про охорону атмосферного повітря” №2707-XII від 16.10.1992 р. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>

27. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” № 1264-XII від 25.06.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

28. Закон України “Про рослинний світ” №591-XIV від 09.04.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14>

29. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля” №391 від 30.03.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-98-%D0%BF>

30. Постанова Кабінету Міністрів України №1052 від 16.12.2015 р. «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF>
31. Указ Президента України № 874/2019 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02 грудня 2019 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення енергетичної безпеки». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8742019-30769>
32. Указ Президента України № 921/2019 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 07 грудня 2019 року «Питання міжвідомчої робочої групи з підготовки пропозицій щодо зміцнення обороноздатності держави». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/9212019-31449>
33. Указ Президента України № 923/2019 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 07 грудня 2019 року «Про невідкладні заходи з посилення спроможностей держави у сфері кібербезпеки». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/9232019-31465>
34. Указ Президента України № 47/2017 від 25 лютого 2017 року Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#n2>
35. Указ Президента України № 96/2016 від 15 березня 2016 року Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України». URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>
36. Угода між Державами-учасниками Північноатлантичного Договору та іншими державами, які беруть участь у програмі «Партнерство заради миру», щодо статусу їхніх збройних сил № 994_042 від 02.03.2000 р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_042#Text
37. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

38. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 року № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>

Навчальне видання

Методичні вказівки
до практичних (семінарських) занять
із дисципліни «**Основи національної безпеки**»
для студентів спеціальності 081 «*Правознавство*»
денної форми навчання

Відповідальний за випуск В.В. Пахомов
Редактор:
Комп'ютерне верстання І.В. Каріх

Формат 60x84/16. Ум. - друк. арк. Обл.-вид. арк. Тираж пр.
Зам. №
Собівартість видання грн. к.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
Вул. Римського-Корсакова, 2 Суми, 40001
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
До друку та в світ
дозволю на підставі
«Єдиних правил», п.2.6.14
Начальник
організаційно-методичного управління В. Б. Юскаєв

ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Методичні вказівки до практичних (семінарських) занять
для студентів спеціальності 081 «Право»
денної форми навчання

Усі цитати, цифровий
та фактичний матеріал,
бібліографічні відомості
перевірені, запис одиниць

відповідає стандартам

Укладач:

І.В. Каріх

Відповідальний за випуск

В.В. Пахомов

Директор ННІ права

А. М. Куліш

Суми
Сумський державний університет
2022